

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพปัจจุบันของสังคมไทยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากมีผลให้การดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาไทยซึ่งยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศก่อให้เกิดปัญหาหลายด้าน เช่น คุณภาพการศึกษาต่ำ ความไม่เสมอภาคทางโอกาสในการเรียน ปัญหาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

นอกจากนี้ปัญหาการศึกษาไทยยังอยู่ในลักษณะที่ยังต้องปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น การอพยพย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ทำให้เกิดช่องว่างทั้งทางด้านเนื้อหา และกระบวนการ ซึ่งในปัจจุบันเน้นที่วิชาการ ความรู้ ข้อมูล ส่วนในระดับสูงเน้นทฤษฎี หลักการ ความรู้สึกนึกคิด การสร้างจินตนาการลดน้อยลงไป (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตน์, 2541) ยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับความคาดหวังของสังคมที่ต้องการเตรียมคนให้มีความพร้อมในการแข่งขันกับนานาประเทศด้วยแล้วก็ยิ่งทำให้เห็นถึงความล้มเหลวทางการศึกษาของประเทศไทยมากขึ้นจนเรียกได้ว่ากำลังอยู่ในภาวะที่วิกฤตอย่างยิ่ง และหากเราอดโดยไม่ได้ดำเนินการใดๆ ทุกสิ่งทุกอย่างอาจซ้ำเข้าไปจนเกินกำลังที่จะแก้ไขและฟื้นฟูได้

จากเอกสารของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาว่า เรามีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากสาเหตุของสิ่งที่เราเรียนในโรงเรียน และห้องเรียนเป็นเรื่องที่เข้าใจยากจากชีวิตโดยสิ้นเชิง เมื่อไม่สอดคล้องกับชีวิตจริง และสังคมจึงเกิดปัญหาตามมามากมาย การเรียนสิ่งที่ไกลตัวทำให้เป็นเรื่องที่เข้าใจยากทำให้คนละเลย ดูถูกวัฒนธรรมท้องถิ่นจนละทิ้งถิ่นฐานทำให้ชุมชนล่มสลาย นอกจากนี้คนไทยเราส่วนใหญ่เข้าใจว่าการศึกษาคือการไปโรงเรียนเท่านั้น เราละเลยบทบาทของครอบครัว สถาบันศาสนา ชุมชน เป็นต้น ทำให้เด็กไม่ได้รับการเอาใจใส่ และปลูกฝังให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (รุ่ง แก้วแดง, 2543)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542) กล่าวว่าสาเหตุที่เราต้องปฏิรูปเนื่องมาจาก สาเหตุของ คุณภาพการเรียนต่ำ กล่าวได้ว่าตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้พบว่า มีหลักสูตร และตำราพื้นฐานใช้บังคับทั่วประเทศ แม้จะพยายามให้ความยืดหยุ่นมากขึ้น แต่โดยทั่วไปก็ยังเป็นระบบรวมศูนย์ ทางด้านการสอนนั้นเน้นกระบวนการสอนแบบสั่งมากเกินไป มีวิธีการสอนที่น่าเบื่อ และมีการวัดและประเมินผลโดยการสอบด้านวิชา ที่เป็นตัวความรู้มากกว่า ที่จะนำทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิตมาพิจารณาด้วย

ด้วยเหตุนี้รัฐสภาของไทยจึงได้กำหนดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อทำหน้าที่ปรับปรุงการศึกษา จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ส่งเสริมศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ มีเจตนาให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นเข็มทิศ ชี้นำในการพัฒนาสังคมไทยให้ยั่งยืนนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมรวมถึง การพัฒนาหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะปัจจุบันยังเป็นหลักสูตรกลาง แม้จะ พยายามให้มีหลักสูตรท้องถิ่นมาเป็นเวลานานก็ยังไม่สำเร็จ เพราะมีขั้นตอน และกฎเกณฑ์มากทำ ให้ยุ่งยากแก่การจัดทำ จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนเท่าที่ควร

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วจึงมีความจำเป็นต้องจัดหลักสูตรซึ่งเป็นเสมือนกรอบของการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาและให้มีความ สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของบุคคล ผู้เรียน และสังคมไทยให้มี ศักยภาพในการแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก ซึ่งในปัจจุบัน หลักสูตรการศึกษาที่ใช้คือ หลักสูตรประถมศึกษาพ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2533) และ หลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการ ได้ติดตามผล และดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาได้พบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคม ไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ เช่น ในเรื่องการกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถ สะท้อนภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา และท้องถิ่น การจัดหลักสูตร และการเรียนรู้ ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียน การสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการ และเจตนาที่ดีมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างวิธีการเรียนรู้ให้ คนไทยมีทักษะในการดำเนินชีวิตสามารถเผชิญปัญหาสังคม และเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา คุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทย และความเป็นสากลรวมทั้งมีความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งที่ผ่านมาได้ทดลองใช้โรงเรียนนำร่อง จำนวน 162 โรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในภาคการศึกษาที่ 2/2544, ปีพ.ศ.2545 เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในชั้น ป.1, ป.4. และ ม.1, ม.4 ปีการศึกษา 2546 และขยายการใช้หลักสูตร ในชั้น ป.1, ป.2, ป.4, ป.5 และ ม.1, ม.2, ม.4, ม.5 และปีการศึกษา 2547 จะใช้ในทุกชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) โดยมีสาระการเรียนรู้เป็นตัวกำหนด องค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 12 ปี และจัดทำสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ในส่วนสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 จัดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิด- และการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่า ความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปะวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่น พัฒนาตนเองได้ และแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะมีการประกาศใช้ในอนาคต จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลบางประการในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเก่าของหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2533) และมัธยมศึกษา 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มาเป็นแนวทางเพื่อจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของการเรียนรู้ ดังที่ รุสชอฟฟ์ และสวอร์ทซ์ (Rueschnoff and Swartz, 1969) กล่าวว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนแต่ละคนโดยตรง ส่วนกิจกรรมทางศิลปศึกษานั้นช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นกิจกรรมทางศิลปะจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ส่งเสริมการแสดงออก และความคิดสร้างสรรค์ ริด (Read,1958) ได้กล่าวว่า ศิลปศึกษาที่จะเสริมให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นนั้น เด็กต้องมีความสามารถ มีความพร้อมในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ และอารมณ์อย่างอิสระ ซึ่งในปัจจุบัน ศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา จัดอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2521) มีเป้าหมายเพื่อต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ มีความรู้คู่กับความงาม มีอิสระในการแสวงหาคำตอบของชีวิต ช่วยพัฒนาประสบการณ์ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการอารมณ์ และความรู้สึก (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2535) ศิลปศึกษาในโรงเรียนเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพื่อให้เกิดความรู้ และทักษะที่จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติ และประกอบอาชีพได้จริง มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในชั้นสูงเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อท้องถิ่น และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ,2543)

สรุปได้ว่าศิลปศึกษาเป็นวิชาแขนงหนึ่งที่มีบทบาท และความสำคัญในด้านการสร้างเสริมให้มนุษย์ให้มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย การรับรู้ สุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์รวมถึงการพัฒนาอนาคต

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาแห่งชาติพอสรุปปัญหาสำคัญทางด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษาดังนี้

ด้านการกำหนดจุดประสงค์ บรรจง บุญการี (2532) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องสภาพ และปัญหา การสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ลพบุรี และ พิภพ ปิติ (2533) ได้ทำวิจัยเรื่องปัญหา และความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพด้าน การสอนศิลปศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4 ได้พบว่าจุดประสงค์ที่กำหนดให้วัดผลมีมากเกินไป ทำให้เกิดความยุ่งยาก และวัดไม่ได้ครบจุดประสงค์ และครูยังมีปัญหามาก ในเรื่องของการสร้างเครื่องมือวัดผล สอดคล้องกับ นาดล สายทองยนต์ (2536) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 ได้พบว่า ครูศิลปศึกษามีปัญหามากใน

การทำแบบทดสอบมาตรฐานการตรวจผลงาน และการประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็ก
ด้านต่างๆ

ด้านเนื้อหา พิภพ ปิติ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหา และความต้องการการพัฒนา
สมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัด เขตการศึกษา 4 ได้พบว่า ครูศิลปศึกษาประสบปัญหาในเรื่องของความเหมาะสมกับ
เนื้อหา กับเวลาที่ใช้สอน เนื่องจากในบางเนื้อหา และกิจกรรมมีการกำหนดเนื้อหาไว้มาก และยาก
แต่กำหนดเวลาน้อย

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีสอน สุดารัตน์ เพชรรุจี (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง
สภาพ และปัญหาการจัดประสบการณ์ศิลปศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ของครูปฐมวัยในโรงเรียน
อนุบาล กรุงเทพมหานคร ได้พบว่าครูศิลปศึกษามีภาระงานสอน และงานด้านอื่นๆมากจึงมีปัญหา
ในการจัดการจัดเตรียมกิจกรรมหลายๆอย่างให้เด็กได้เลือกทำ และนิรุช สุวรรณมัย (2542)
ได้ทำวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมด้วยยุทธวิธี 4 ดาว ในโครงการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนในโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ได้พบว่าครูผู้สอนศิลปศึกษาใช้วิธีสอนแบบเก่าที่เคยปฏิบัติมาหรือสอนตาม
ประสบการณ์ของครู ซึ่งโดยมากจะสั่งให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่งของครูทำให้เด็กไม่มีโอกาสได้
แสดงออกทั้งความคิด และการริเริ่มสร้างสรรค์

สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อระบบการศึกษาไทยดังจะเห็น
ได้จากความพยายามของรัฐบาลในการจัดให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี และจัดให้ประชา
ชนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 ได้เน้นอย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อนับไปแล้วก็คือให้ประชาชนได้รับการศึกษาระดับมัธยม
ศึกษาด้วยหวังว่าประชาชนที่ได้รับการศึกษาระดับนี้ จะสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
ในการประกอบอาชีพ หรือในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่าสิ่งที่หวังกัน
ไว้ยังไม่เป็นไปตามที่คาดนัก เนื่องจากเด็กที่จบมัธยมศึกษาออกไปยังไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยก็ไม่ต่างจากประเทศอื่นที่ได้
ตระหนักถึงสภาพ และปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาทางด้านการจัดการเรียนการสอนศิลป
ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2528 (อ้างถึงใน สังคม ทองมี, 2528) ได้ทำการวิจัย
เรื่อง ทักษะของผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการทางด้านศิลปศึกษา และผู้ใช้
หลักสูตรที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้พบว่า
ผู้เรียนยังไม่เข้าใจจุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษาอย่างถ่องแท้ เพราะส่วนใหญ่คิดว่าการเรียน

ศิลปะคือความมุ่งสู่ความเป็นศิลปะบังคับอาศัยพรสวรรค์ทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียนจึงขาดความร่วมมือกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ปัญหาของครู ที่ยังมีวิธีสอนแบบเดิมทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาในเรื่องของหนังสือประกอบการเรียนการสอนรายวิชาทัศนศิลป์ศึกษาบางตอนของเนื้อหายังไม่ถูกต้อง และในด้านการวัดและประเมินผลครูศิลปศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจระเบียบการประเมินผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และครูศิลปศึกษาวัดและประเมินผลทางทัศนศิลป์ศึกษาโดยไม่ได้คำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในส่วนการใช้หลักสูตรของ กองวิจัยทางการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, 2539) ได้ทำการศึกษาวิจัย และได้พบว่าปัญหาของจัดการเรียนการสอนโดยส่วนใหญ่ยังยึดครูเป็นศูนย์กลาง และเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้เป็นไปตามที่หลักสูตรคาดหวังได้ ทั้งนักเรียนยังมีกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์หรืออยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงเกือบทุกกระบวนการ และที่ผ่านมาขาดการประเมินผลจากการทดสอบทำให้เด็กไทยมีผลสัมฤทธิ์สุทธิต่ำกว่าเพื่อนต่างชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากวิธีสอน และวิธีการประเมินที่ทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักคิดวิเคราะห์ และใช้เหตุผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543)

นอกจากนี้นักวิชาการทางศิลปศึกษายังได้กล่าวถึงการเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนต่างๆว่า ยังมีความสับสนอยู่มาก เป็นเพราะความคลาดเคลื่อนระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ (เกษร ธิตะจารี, ม.ป.ป.) สอดคล้องกับ วินัย โทมตี (2545) ที่กล่าวว่า การสอนศิลปะในสภาพปัจจุบันโดยเฉพาะในระบบโรงเรียนยังมีอุปสรรคอยู่มาก โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เอื้อที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ สงวน รอดบุญ (2533) และ พิระพงษ์ กุลพิศาล (2533) มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และได้สรุปความผิดพลาดของครูผู้สอนว่าเป็นเพราะไม่เข้าใจปรัชญาการศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอีกทั้งในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในวิชาศิลปศึกษาโดยมุ่งให้เด็กเรียนวิชาอื่นที่คิดว่ามีความสำคัญมากกว่า ทำให้เด็กขาดการใช้จินตนาการ ฝึกหัดความคิดสร้างสรรค์

จากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนทุกขนาด ซึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม หากไม่รีบเร่งแก้ไขปัญหาทางด้านการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นศิลปศึกษาก็จะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารังศักดิ์ อารังเลิศฤทธิ์ (2540) ที่ได้กล่าวไว้ใน 10 ปีข้างหน้าศาสตร์ทางศิลปศึกษาคงไม่สามารถดำรงอยู่ในสภาพเดิม

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการขั้นสูง และการวางแผนการจัดการศึกษาไว้ล่วงหน้าจัดเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมประชากรของชาติเพื่อรับมือกับรูปแบบใหม่ของการศึกษาในอนาคต โดยเฉพาะวิชาศิลปศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญมากกับการศึกษา จัดเป็นองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่ง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาเพื่อตอบสนองความสำคัญของศิลปศึกษาจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาบุคคลตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ครูศิลปศึกษา และนักวิชาการทางด้านศิลปศึกษาคควรมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน ควรมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ตามความต้องการของชุมชน สังคม และท้องถิ่นเป็นประการสำคัญ

การจัดการศึกษาในประเทศไทยซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคและปัญหาการศึกษาในภาคการศึกษาหนึ่งๆมักจะมีลักษณะพิเศษเฉพาะภาค โดยเฉพาะเขตการศึกษา 2 อันได้แก่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล พื้นที่ดังกล่าวประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 มีประชากรร้อยละ 78.79 นับถือศาสนาอิสลาม โดยแยกเป็นรายจังหวัดในการนับถือศาสนาอิสลามได้ดังนี้ จังหวัดยะลา ร้อยละ 78.13 จังหวัดปัตตานี ร้อยละ 79.85 จังหวัดนราธิวาส ร้อยละ 78.82 และจังหวัดสตูล ร้อยละ 77.11 ดังนั้นชนบทรวมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมของประชากรในเขตการศึกษา 2 จึงแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศโดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับชนบทรวมนิยมของประเทศมาเลเซีย และพหุวัฒนธรรมท้องถิ่นในชีวิตประจำวันส่วนการดำรงชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ในแถบนี้จะผูกพันผสมผสานระหว่างชนบทรวมนิยมประเพณีท้องถิ่นกับหลักธรรม และข้อบังคับของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากมาตรฐานส่วนใหญ่ของประเทศ (กลุ่มแผนงาน และติดตามประเมินผล,2544)

จากการศึกษาของสำนักนายกรัฐมนตรื (2531) ได้พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเขตการศึกษา 2 ทางด้านเกี่ยวกับคุณภาพทางการศึกษาว่ามึนักเรียนขาดเรียนถึงร้อยละ 11-14 ต่อเดือน และปัญหาการไม่ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันทำให้การใช้ และพูดภาษาไทยเพื่อสื่อความรู้เข้าใจในการเรียนการสอนไม่คล่องตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ (2531) ที่กล่าวถึงปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาต่าเนื่องจากนักเรียนมาเรียนไม่สม่ำเสมอ ส่วนที่เกี่ยวกับครูผู้สอนครู ส่วนใหญ่ไม่มีภูมิสำเนาในภูมิภาคนี้มักมีการโยกย้ายอยู่เสมอ ทำให้การปฏิบัติการสอนไม่ต่อเนื่อง ส่งผลต่อการเรียนการสอนต่อไป ด้านการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาได้พบว่า ในโรงเรียนประถมศึกษามีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก มีครูเกินความต้องการ แต่ในบางโรงเรียนขาดแคลนครู และมีครูไม่ครบทุกชั้นเรียนซึ่งทำให้มีผลต่อการศึกษาอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531) อ้างถึงใน ลออ ภูวิกรมย์, 2540) ที่กล่าวถึงคุณภาพของการศึกษาต่าเนื่องจากครูไม่ครบชั้น และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเร็วเกินไปครูตามไม่ทันทำให้ขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ปัญหาของ ผู้ปกครองซึ่งมีความรู้สึกผูกพันว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซียการดำรงชีวิตประจำวันมีความใกล้ชิดกับญาติ และเพื่อนบ้านที่อยู่ฝั่งประเทศมาเลเซียจึงต้องการให้บุตรหลานไปเรียนต่อในต่างประเทศ ย่อมดีกว่า จะมีโอกาสทำงานซึ่งได้ค่าตอบแทนสูง อีกประการหนึ่งก็คือ โรงเรียนในประเทศมาเลเซีย เปิดเรียนเพียงครึ่งวัน ทำให้นักเรียนสามารถกลับไปทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองประกอบอาชีพได้ และปัญหาด้านโอกาสทางการศึกษาพบว่า ในระดับมัธยมศึกษาผู้ปกครองชาวไทยมุสลิมไม่นิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาล เพราะมองไม่เห็นความจำเป็นหรือมีประโยชน์และเห็นว่าการศึกษาวิชาศาสนาในโรงเรียนปอเนาะมีความสำคัญมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 (2533) ที่ได้กล่าวว่าผู้ปกครองมักส่งบุตรหลานไปเรียนตามปอเนาะ ซึ่งสอนศาสนาอิสลามโดยโต๊ะครู ส่วนผู้ที่เข้าเรียนโรงเรียนของรัฐบาลก็เรียนไม่ได้ผลเพราะฟังครูไม่รู้เรื่อง นานเข้าก็เบื่อ ทำให้อัตราการออกกลางคันของนักเรียนสูงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนี้ครูที่สอนส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่จึงไม่เข้าใจภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นหลายคนขอย้ายกลับภูมิลำเนาที่ยังอยู่ก็เข้าบ้านอยู่ในเมืองทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนจึงมีน้อย

การจัดการศึกษาของเขตการศึกษา 2 ยังประสบปัญหาทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา กล่าวคือระดับประถมศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการตกซ้ำชั้น การขาดเรียนของนักเรียน นักเรียนออกกลางคัน และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสมระดับมัธยมศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นน้อย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา และปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนต่ำกว่าภูมิภาคอื่นๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา 2 ,2527) ดังจะเห็นได้จากการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศในปีการศึกษา 2532 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทุกส่วนประสบการณ์ของ

เขตการศึกษา 2 ต่ำกว่าเขตการศึกษาอื่นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

นอกจากนี้สภาพของการปฏิบัติงานของครูศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายละเอียดในส่วนสภาพการสอนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในด้านนักเรียนในข้อที่ว่านักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษาบางอย่างได้เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น (วรสุตา ขวัญสุวรรณ, 2539) และปัญหาการขาดแคลนครูศิลปะที่สามารถเข้าถึงจิตใจของเด็ก และมองเห็นคุณค่า และความสำคัญของเนื้อหาวิชาตลอดจนครูที่สอนศิลปะในโรงเรียนในเขตการศึกษา 2 ไม่ได้จบมาจากสาขาศิลปศึกษาโดยตรง ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะ และประสบการณ์ทางด้านศิลปะเกิดความล้มเหลวของศิลปศึกษาในโรงเรียนทั่วไป (ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์, 2542) จากปัญหาที่เกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนจะมีผลกระทบต่อผู้เรียนทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นขาดความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะแขนงต่างๆกับชีวิตรวมถึงความไม่เห็นคุณค่าในศิลปศึกษา และการที่ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันก็จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในอนาคต

การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาของเขตการศึกษา 2 จากอดีตจนถึงปัจจุบันได้พบว่ายังประสบปัญหาอยู่มากซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนการสอนโดยตรง สาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่เนื่องมาจากความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างผู้ให้การศึกษา กับบุคคลในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รับการศึกษาหรือปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ยึดหลักสูตรกลางเป็นหลักจึงทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ทั้งที่เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อบุคคล ผู้เรียน และสังคมเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของวิชาศิลปศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลจากข้อค้นพบมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลมาจัดการเรียนการสอนทางด้านศิลปศึกษา โดยวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนของ ทาบา (Taba : 1962), สุมิตร คุณานุกร (2518) และสุจริต เพียรชอบ (2522) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน 3) วิธีสอน และการเลือกวิธีสอน 4) การวัดและประเมินผล แนวทาง

ดังกล่าวสามารถพัฒนาจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รวมถึงสภาพความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในด้าน 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอน ของครูผู้สอนศิลปศึกษา และนักวิชาการด้านศิลปศึกษาในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในด้าน 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล

2. เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

ข้อดกลงเบื้องต้น

ครูผู้สอนศิลปศึกษา เขตการศึกษา 2 ซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัดดังกล่าวคือ จังหวัด ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล และนักวิชาการด้านศิลปศึกษาเขตการศึกษา 2 ซึ่งหมายถึงนักการศึกษา หรืออาจารย์ผู้สอนทางด้านศิลปะ ศิลปศึกษาที่มีประสบการณ์ และปฏิบัติงานทางด้านศิลปศึกษาอย่างต่อเนื่องใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตามสภาพความเป็นจริงทุกประการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำองค์ประกอบของการเรียนการสอนมาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย 1.วัตถุประสงค์ 2.เนื้อหาสาระ 3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4. การวัดและประเมินผล (ทาบา Taba : 1962), สมิตร์ คุณานุกร (2518) และสุจริต เพียรชอบ (2522)

2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาในระบบที่กำหนดจุดหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัด และการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมายถึง กฎหมายการศึกษาโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดตามหลักสูตรมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงามสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยวิชา ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยเน้นศึกษาเฉพาะในวิชาทัศนศิลป์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในโอกาสต่อไป

2. ได้ทราบความคิดเห็นของครูผู้สอนศิลปะ ศิลปศึกษา และนักวิชาการด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

3. ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับ

3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงการจัดการเรียน การสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542

3.2 ครูผู้สอนศิลปะ และครูศิลปศึกษา ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น